

Список літературних джерел:

1. Колесник О.О. Економічна оцінка туристичної привабливості України [Електронний ресурс] / О.О. Колесник // Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – №1(3). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/kolesnyk3.htm
2. Микитюк М.В. Інвестиційна привабливість туристичної галузі регіону / М.В. Микитюк // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 206-208.

Будякова О. Ю., к.е.н.,
Київський національний університет
технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ ТЕРИТОРІЙ

Анотація. На думку експертів, сектор туризму, що приносить величезний дохід, дозволяє економіці країни отримувати як національне, так і міжнародне визнання. Важливо відзначити, що кожен з елементів туристичного сектора грає важливу роль в досягненні поставлених цілей, які можуть забезпечити майбутній економічний і соціальний розвиток країни. Туризм - це динамічна і багатопланова діяльність, яка в умовах глобалізації відрізняється різноманітністю суспільних функцій і зростанням ролі її як сектору економіки, та набуває суттєвого значення в стимулюванні господарського розвитку тих чи інших територіальних утворень.

Ключові слова: туризм, рекреація, рекреаційно-туристичні системи, рекреаційно-туристичні території.

Проблема дослідження та її актуальність. В умовах глобалізації та підвищеного інтересу населення Землі до туризму з особливою гостротою постає питання про пошук нових пріоритетів територіального розвитку, що дозволяють підвищити ефективність використання обмежених регіональних ресурсів або залучити в оборот нові рекреаційно-туристичні території. Одним із таких пріоритетів є туризм і рекреація, які розвиваються останнім часом у регіонах на рекреаційно-туристичних територіях прискореними темпами та набувають на світовій арені все більшої актуальності. Оскільки рекреаційно-туристична територія - складова загальної території регіону, тісно пов'язана певним типом її розвитку, при

Туристичні регіони: розвиток, інституційне середовище та розумне локальне управління

якому вона набуває рекреаційні функції і, отже, спеціалізацію в рамках загального поділу праці цілісного простору регіону або країни.

Під розвитком рекреаційно-туристичної території розуміється процес кількісних і якісних змін рекреаційної інфраструктури та виробництва рекреаційно-туристичних послуг, при якому на території особливі рекреаційні ознаки виділяються і посилюються по мірі їх вираженості. На відміну від традиційного економічного підходу до розвитку рекреаційно-туристичної території, де розглядається тільки одна функція процесу - обслуговування туристів, при регіональному підході розглядається також однорідна за характером рекреаційного та туристичного використання територія [1, с. 114].

На розвиток рекреаційно-туристичних територій суттєво впливає багато чинників, наприклад, рівень економічного розвитку території; транспортна доступність території; наявність достатньої кількості трудових ресурсів; існування системи розселення. Це реальні чинники конкретного процесу розвитку території.

У розвитку рекреаційно-туристичної території, як і будь-яких інших територій, якісні та кількісні зміни виражені економічними, соціальними та екологічними характеристиками. Тому розвиток рекреаційно-туристичної території слід розглядати як триєдиний процес: рекреаційно-туристична діяльність, соціальна спрямованість рекреації та туризму, екологічна стабільність рекреаційно-туристичної території.

Вивчення проблем економічного, соціального та екологічного характеру, що виникають на рекреаційно-туристичній території, так само, як і формування на цій основі стратегії розвитку рекреації та туризму поки що не отримали достатнього відображення в тематиці наукових досліджень. Крім того, органи управління, фінансові інститути, наукові установи та інші зацікавлені організації відзначають недостатність інформаційної бази, яка характеризує стан та потенціал рекреаційно-туристичних ресурсів, ступінь їх освоєння. Але, в той же час, бурхливий розвиток туризму значно випереджає розробку відповідного наукового інструментарію його економічного аналізу, синтезу та стратегії розвитку. Все це підкреслює актуальність роботи з діагностики розвитку рекреаційно-туристичної території.

Основною метою розвитку рекреаційно-туристичної території є формування на території регіонів високоефективних рекреаційно-туристичних комплексів відповідно до міжнародних вимог, які давали б можливість задовольнити потреби в туристичних послугах як українців, так і представників інших країн світу, забезпечували приплив до державного та місцевих бюджетів вітчизняного та іноземного капіталу, приріст робочих місць у регіонах, а також збереження та раціональне використання природного, ресурсного та культурного потенціалу регіону.

Туристичні регіони: розвиток, інституційне середовище та розумне локальне управління

Рекреаційно-туристична територія - це не тільки частина території регіону, вона є також часткою світової туристичної системи, світового ринку послуг рекреації та туризму. Розвиток рекреації та туризму відповідає інтересам усіх країн світу, сприяє створенню атмосфери довіри та взаєморозуміння між державами.

Рекреаційно-туристичний територіальний розвиток у світі спирається на такий системно-структурний підхід: за найбільшу територіальну одиницю беруться географічні зони (регіони) розвитку: Західна Європа, Східна Європа, Північна Америка, Латинська Америка, Південно-Західна Азія (Близький Схід), Південна Азія, Південно-Східна Азія, Центральна та Східна Азія, Африка, Австралія та Океанія. У середині кожної зони одиницею рекреаційно-туристичної території є країна, в країні - регіони або міста, всередині регіону - рекреаційно-туристичні території (райони, міста). Розгляд кожної країни окремо є абсолютно необхідним, оскільки розглядається питання міжнародного туризму, тобто обміну туристами між окремими країнами. Крім того, увесь статистичний облік проводиться в міжнародному туризмі саме за країнами. Слід зазначити і те, що вплив туризму на економіку розглядається також за країнами. В силу цих факторів країна виступає як найважливіша таксономічна одиниця при функціонуванні в міжнародному туризмі. Більш того, всі статистичні дані, звіти та відомості в країні про визначні місця зводяться за туристичними регіонами (областями), відомості про рекреаційні та туристичні дані регіонів (областей) - за містами та адміністративними районами.

В даний час склалася певна ієрархія туристичних територій на різних територіальних рівнях: рекреаційно-туристична зона, туристичний макрорайон, туристичний мезорайон, туристичний мікрорайон, туристичний об'єкт [1, с. 114]. Заслужує на увагу дослідження проблем рекреаційно-туристичних територій всередині регіону (області), де в єдиному комплексі функціонують зв'язки і залежності, що виникають між продуктивними силами регіону в економічному, соціальному та природному середовищі. Досить часто в розвинених у туристичному відношенні та багатих рекреаційними ресурсами країнах виділяють свої туристичні зони. Даний термін використовується для тих районів, де добре розвинений туризм, тобто велика частина території інтенсивно відвідується туристами.

Місце та роль рекреаційно-туристичної території встановлюється в залежності від її функціонування на певному рівні територіальних регіонів. Для розміщення рекреаційних і туристичних районів, що виконують функції тривалого (щорічного) відпочинку, характерна яскраво виражена орієнтація на природні та рекреаційні ресурси території.

Територія, де пропонується комплекс послуг, не завжди має чітко виражені кордони. Така територія може охоплювати будь-яку область, країну та навіть групу країн, які турист вибирає як мету своєї подорожі. Це може бути і частина регіону, і туристичний центр, де є вся необхідна матеріальна база для організації відпочинку

Туристичні регіони: розвиток, інституційне середовище та розумне локальне управління

та розміщення туристів. Залежно від рівня розвитку та пріоритетності рекреації та туризму в господарській діяльності регіону можна виділити рекреаційно-туристичну країну (Україна, Італія, Туреччина, Єгипет, Кіпр, Австрія, Німеччина та ін.), регіон (область) чи територію (район, місто) в регіоні.

Пріоритетність розвитку рекреації та туризму в регіоні, виробництво та споживання рекреаційно-туристичних послуг, їх конкурентоспроможність на національному та міжнародному ринках визначається зокрема [2, с. 117]:

- місцем і економічною роллю рекреації та туризму в господарській структурі регіону;
- ставленням органів влади до проблем сфери рекреації та туризму, специфікою регіональної туристичної політики;
- особливостями розвитку рекреації та туризму в даному регіоні: ритми сезонності, види та форми туризму, які мають найбільший попит, основні цілі відвідування та ін.;
- напрямками туристичних потоків в регіон і з нього, структурою потоків іноземних і внутрішніх туристів;
- перспективою розвитку сфери рекреації та туризму на даній території.

Туристичні райони мають такі характерні риси:

1) для туристичних районів характерний чотириєдиний процес суспільного відтворення: виробництво, обмін, розподіл і споживання. У туристичних районах між виробництвом і споживанням, як правило, немає тимчасового розриву. Це відноситься до головної продукції - рекреаційних і туристичних послуг, які не можуть накопичуватися про запас;

2) туристичний район - соціальне за своїм характером і кінцевим продуктом утворення. Його продукція - рекреаційні та туристичні послуги, що забезпечують розширене відтворення фізичних і духовних сил населення, відпочинок, розваги, а споживачі таких послуг - люди;

3) для розміщення рекреаційних і туристичних районів, що виконують функції тривалого (щорічного) відпочинку, характерна яскраво виражена орієнтація на ресурси. На відміну від приміських рекреаційно-туристичних районів, туристичні райони державного і міжнародного значення виникають на базі унікальних поєднань рекреаційних і туристичних ресурсів;

4) багатьом туристичним районам властива сезонність функціонування, обумовлена як природною ритмікою, так і низкою аспектів організації суспільного життя. Найчастіше туристичний район розташовується на території регіону. Однак таке визначення не враховує рекреаційну складову, яка найчастіше присутня на територіях, що цікавлять туристів.

Рекреаційно-туристична територія - це регіон або місцевість, розташована в його межах (район), де зосереджені економічно взаємопов'язані рекреаційно-

Туристичні регіони: розвиток, інституційне середовище та розумне локальне управління

туристичні підприємства, які використовують існуючі природні та культурно-історичні ресурси регіону і його економічні умови, здійснюють економічну діяльність з виробництва рекреаційних і туристичних предметів споживання і послуг, необхідних для організації відпочинку та оздоровлення людей з метою обслуговування відпочиваючих і туристів та максимального задоволення їх потреб.

У різних районах Земної кулі, в різних країнах формуються потенційно-туристичні території (райони) з різним ступенем аттрактивності (привабливості). При цьому аттрактивність може бути обумовлена різними факторами: природними, культурно-історичними, економічними, соціальними та етноконфесійними. В разі, якщо аттрактивність обумовлюється всім комплексом факторів, то такі комплексно-аттрактивні райони особливо привабливі для туристів і туристичного бізнесу. Отже, рекреаційно-туристична територія (район) повинна володіти певними ознаками аттрактивності і бути забезпечена туристською інфраструктурою та системою організації рекреації та туризму. Такі території відрізняються низкою ознак, серед яких: часо виникнення, історичні особливості формування; природні, історико-культурні, економічними, соціальні передумови формування; рівень розвитку рекреаційно-туристської інфраструктури; туристська спеціалізація тощо. В цьому випадку на території розташовуються і функціонують туристично-рекреаційні комплекси, під якими розуміється складне господарство, куди входять лікувальні та оздоровчі заклади, що обслуговують підприємства та супутні сектори (підприємства торгівлі та громадського харчування, побутові, культурні та спортивні установи, екскурсійні об'єкти, дорожньо-транспортна мережа, сувенірне виробництво та ін.).

Таким чином, як система рекреаційно-туристична територія являє собою єдність елементів продуктивних сил рекреації та туризму, які є матеріальними носіями кожного окремо елемента цієї системи. Одночасно система забезпечується деякою цілісністю взаємопов'язаних елементів продуктивних сил: природний потенціал (земельні та водні ресурси), матеріальний (рекреаційний) потенціал (засоби виробництва), трудовий потенціал (люди, зайняті в сфері рекреації і туризму), організація управління рекреацією та туризмом.

Список літературних джерел:

1. Александрова А.Ю. Міжнародний туризм: підручник / О.Ю. Александрова. - М.: Аспект Пресс, 2002. - 470 с.
2. Кифяк В.Ф. Стратегія розвитку територіальних рекреаційних систем: теорія, методологія, практика: монографія / В.Ф. Кифяк; Міністерство економіки України - К.: Книги - XXI, 2010. - Бібліогр.: С. 366-380. - Дод.: С. 381-425. - 427 с.